

Bruselj, 15. december 2023

Spoštovani,

V nadaljevanju vam v celoti pošiljamo odziv evropske poslanke Irene Joveve (Renew Europe/Gibanje Svoboda) o doseženem političnem dogovoru med Svetom Evropske unije in Evropskim parlamentom v okviru medinstitucionalnih pogajanj o končnem besedilu Evropskega akta o svobodi medijev.

Danes sta špansko predsedstvo Sveta EU in Evropski parlament, po več kot enem letu od predstavitve zakona, dosegla politični dogovor o vsebini prelomnega akta o svobodi medijev. Kompromisni predlog med splošnim pristopom Sveta EU in besedilom Evropskega parlamenta ohranja ambicioznost predloga Komisije in ga na več mestih nadgrajuje. Končna uradna potrditev omenjene zakonodaje sledi v prihodnjih mesecih na odboru za kulturo, nato na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta, kjer mora dobiti večino prisotnih evropskih poslancev in ločeno s kvalificirano večino držav članic na Svetu EU.

Evropski akt o svobodi medijev je prvi evropski zakon, ki podrobno vzpostavlja pravila delovanja medijskih storitev na ravni Evropske unije ter določa standarde in varovalke za medijski sektor. Pravna osnova za omenjeno uredbo je člen 114 temeljne pogodbe o delovanju EU, ki omogoča prost pretok storitev, v tem primeru medijskih storitev, znotraj EU. Medtem ko je pravna osnova predstavljala nekatere vsebinske omejitve, saj gre za regulacijo enotnega notranjega trga, je omogočila zakon v obliki uredbe, kar pomeni neposredno veljavo in možnosti za Evropsko komisijo, da neposredno sproži pravne postopke zoper države članice, njihove regulatorje ali pravne subjekte v Evropski uniji. Vsakršno kršitev bo mogoče kaznovati.

Uredba predpisuje določena pravila za medije v EU, kot so razkritje dejanskega lastništva medijev in transparentnost prejemanja sredstev državnih organov in podjetij za namene oglaševanja. Jasno razmejuje splošno ter dolgoročno uredniško linijo medijskega podjetja, ki jo sicer lahko določa vodstvo oziroma lastnik, od uredniških odločitev posameznih urednikov. Prepoveduje vsakršno vmešavanje države, državnih organov ali lastnikov medijev na uredniške odločitve in s tem zagotavlja integriteto celotnega procesa ustvarjanja novic, raziskovanja teme in ščiti novinarske vire. Vsi potencialni in dejanski konflikti interesov, ki bi lahko vplivali na uredniško politiko, bodo morali biti razkriti bralcem ali gledalcem. Mediji dobivajo posebno mesto na trgu in na velikih spletnih platformah. Države članice bodo morale vzpostaviti poseben mehanizem, ki bo v primeru lastniških prevzemov presojal ne samo vidike konkurenčnosti, temveč tudi morebitni vpliv na medijski pluralizem in uredniško svobodo. Vsi zakonodajni, regulatorni ali administrativni ukrepi države ne bodo smeli negativno vplivati na medijski pluralizem ali uredniško svobodo. Javni mediji so dobili poseben status tudi na EU ravni, saj dodajajo dodatne varovalke o popolni uredniški svobodi, zagotavljanju dovoljšnjih sredstev za njihovo delovanje in jasna ter transparentna pravila o imenovanjih in razrešitvah vodstva javnih medijev in njihovih upravljalških struktur.

Velike spletne platforme ne bodo več smele arbitrarno odstranjevati vsebine profesionalnih medijev. Mediji bodo dobili poseben dostop do moderatorjev in privilegije, ki ščitijo njihovo

vsebino. Novinarji bodo prav tako dobili posebne privilegije, ki prepovedujejo uporabo vohunskih programov, splošnega nadzorovanja ali razkrivanja njihovih virov. Izjeme bodo možne samo s predhodno odobritvijo sodne avtoritete, vključno s periodičnim preverjanjem proporcionalnosti takšnih ukrepov in zgolj pri zelo resnih kazenskih postopkih, kot je recimo terorizem. V primeru uporabe takšnih represivnih ukrepov bodo morali biti naknadno obveščeni.

Evropska poslanka iz Slovenije Irena Joveva, ki je bila poročevalka za svojo politično skupino Renew Europe na pristojnem odboru, je ob dogovoru izjavila:

»Novinarstvo in mediji imajo posebno vlogo v naših demokracijah. Brez svobodnega, kritičnega in profesionalnega novinarstva demokracija ne more delovati. Izredno sem zadovoljna, da s to zakonodajo to vlogo medijev prepoznavamo tudi na ravni EU. Sprejetje zakona je bil velik izziv, saj so si mnoge države, založniki, spletna podjetja prizadevala, da se to ne bi zgodilo. Dejansko gremo s tem zakonom globoko v kompetence držav članic in marsikomu to ni bilo všeč. A na koncu je interes zaščite medijske svobode prevladal. Iz izkušenj vemo, da so mediji stalno pod pritiski političnega podrejanja, zasebnih interesov ali državnega omejevanja njihovega delovanja. Komisija je bila ob hudih kršitvah zgolj »zaskrbljena«, a ni imela pravne podlage za bolj konkretne ukrepe. Sedaj bo s tem zakonom to omogočeno. Mediji so dobili posebno mesto na trgu, posebno mesto na spletu, novinarji pa posebno zaščito pred vohunjenjem, poseganjem v uredniško svobodo ali pred poskusi političnega prevzema. Vsebina zakona je zelo dobra in uspela sem vključiti mnogo svojih predlogov, vključno s popolnoma novim členom, a nujno bo ta zakon uveljaviti v celoti. S tem mislim na Komisijo, za katero upam, da bo zbrala dovolj političnega poguma, da objektivno uveljavlja ta zakon in sproži pravne postopke proti kršiteljem. Teh namreč ni malo. Države z neliberalnimi vladami so ponekod popolnoma podredile svoje javne servise, navsezadnje smo to okusili tudi med prejšnjo vlado v Sloveniji pri nezakoniti prekinitvi financiranja STA ali političnem nastavljanju vodstvenih kadrov na RTV. Medije, ki delujejo na trgu, so pogosto podvrženi sovražnim prevzemom lastnikov s konflikti interesov z namenom krepitve politične ali zasebne koristi. Sredstva za oglaševanje so pogosto zlorabljeni za prikrito financiranje ali z namenom vpliva na uredniško politiko. Verjamem, da bo implementacija vseh določb na nacionalni ravni, vključno z ustanavljanjem novih nadzornih mehanizmov, za države članice zahtevna, a za medijsko svobodo se je vredno potruditi. Pozitivno sem presenečena, da je Slovenija že predhodno začela s pripravami in že ta teden objavila osnutek novega medijskega zakona. Noben zakon ni čarobna palica, ki reši vse težave, a akt o medijski zakonodajo bo vzpostavil pravne varovalke, ki jih bo lahko kdorkoli prek sodišč tudi uveljavil.«

Za kakršnoli dodatne informacije ali izjave evropske poslanke smo vam na voljo.

Lep pozdrav,

Pisarna evropske poslanke
Irene Joveve

joveva

Irena Joveva
poslanica Evropskega parlamenta

Kersnikova ulica 3, 1000 Ljubljana
(+386) 51 282 828

pisarna@irenajoveva.si
www.irenajoveva.si